

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní sociální a humanitární práce

Dita Kašperová

*Analýza magisterských programů v oblasti
humanitární práce
Bakalářská práce*

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Jan Říkovský

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne: 28. 3. 2017

Dita Kašperová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Ing. Mgr. Janu Říkovskému za vedení této práce, za jeho ochotu, vstřícnost a trpělivost. Zároveň bych ráda poděkovala své rodině a všem přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu studia i při psaní této práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Humanitární pomoc	8
1.1 Poskytování humanitární pomoci.....	9
1.2 Významné příručky a dokumenty ovlivňující podobu humanitární pomoci	9
1.2.1 The Sphere Handbook Core Standards and the Humanitarian Charter	10
1.2.2 Cluster Approach (System).....	11
1.2.3 The Agenda for Humanity	12
1.2.4 Core Humanitarian Standard	13
2 Profesionalizace humanitární pomoci.....	15
2.1 Humanitární pracovník.....	16
2.1.1 Kompetence humanitárního pracovníka	17
2.2 Vzdělávání v humanitární pomoci	20
2.2.1 Magisterské vzdělání v humanitární práci	21
2.2.2 Agentury, organizace a platformy, sdružující vzdělávání v humanitární pomoci	22
3 Metodologie	24
3.1 Výzkumná otázka.....	24
3.2 Technika sběru dat	25
3.3 Výzkumný soubor	26
3.4 Analýza dat.....	27
3.4.1 Programy zaměřené na krizový management.....	28
3.4.2 Programy zaměřené na budování míru v kontextu humanitární pomoci....	30
3.4.3 Programy zaměřené na sociální práci	30
3.4.4 Programy s možností volby specializace	32
3.4.5 Programy zaměřené na humanitární práci v prostředí konfliktu	33
3.4.6 Programy zaměřené na bezpečnost.....	34

3.4.7	Programy zaměřené na veřejné zdraví.....	35
3.4.8	Programy zaměřené na humanitární práci v kontextu rozvojové spolupráce	36
3.5	Výsledky analýzy	38
3.5.1	Tabulka č. 1 - Nabízené magisterské studijní obory.....	40
3.6	Diskuze.....	42
	Závěr	44
	Seznam zkratk	45
	Slovník použitých pojmů	46
	Seznam literatury	47

Úvod

Tématem této práce je vzdělávání v oboru humanitární práce na úrovni magisterských programů. Konkrétně věnuji pozornost aktuální nabídce magisterských oborů, které jsou vhodné pro absolventy bakalářského oboru Sociální a humanitární práce. Vybrané magisterské obory jsou svým kurikulem úzce spjaty s výkonem humanitární práce a jsou vyučovány v anglickém jazyce a jeden obor v českém jazyce. Vzhledem k analýze programů z mezinárodní oblasti, budou některé názvy a instituce uvedeny v anglickém jazyce, stejně tak některé pojmy z oblasti humanitární práce, které jsou vysvětlené v části slovník použitých pojmů. Použité zkratky jsou vysvětleny v seznamu zkratk.

Humanitární práce je oblastí mezinárodní sociální práce, která reaguje na konkrétní prostředí, vyžaduje kulturní citlivost a také porozumění a znalost kontextu. Teoretické koncepty z mezinárodní sociální práce jsou aplikovatelné na prostředí humanitární pomoci a také se úzce dotýkají oblastí zlepšování životních podmínek a zajišťování základních potřeb osob.

Cílem práce je zjistit, jaké jsou aktuální nabídky studia magisterských programů pro studenty bakalářského programu Sociální a humanitární práce na mezinárodní úrovni se zaměřením na obsah kurikula a formu výuky. Výsledky mohou sloužit absolventům bakalářského oboru Sociální a humanitární práce jako možnost výběru, kde své vzdělávání dále rozvíjet na úrovni magisterského studia. Vybrané obory splňují kritéria, která jsou stanovena v kapitole výzkumný soubor, tak, aby byla vyhovující pro absolventy. Dále výsledky třídí do skupin dle obsahu kurikula jednotlivých oborů, to může být vodítkem pro studenty, kteří se chtějí profesně zaměřit na určitou oblast humanitární práce. V neposlední řadě byly zanalyzovány i formy výuky.

Práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. Teoretická část obsahuje dvě kapitoly, první kapitola se zaměřuje na humanitární pomoc, její poskytování a významné příručky a dokumenty, které ovlivňují její podobu. Druhá kapitola pojednává o profesionalizaci humanitární pomoci, definuje humanitárního pracovníka, jeho kompetence a přechází ke vzdělávání v humanitární pomoci. Dále se zaměřuje na magisterské vzdělávání, jeho význam v humanitárním sektoru a také organizace a platformy, které vzdělávání sdružují, či jinak ovlivňují. V empirické části je uvedena metodologie kvalitativní analýzy magisterských oborů a samotné výsledky analýzy.

Motivací pro zpracování tohoto tématu byl můj osobní zájem o studium magisterského oboru v zahraničí a potřeba se v nabídce zorientovat. Dále také možnost, že mou kvalifikační práci využijí studenti a lépe se zorientují ve svých studijních možnostech.

1 Humanitární pomoc

Tato kapitola vymezuje oblast, ve které studenti hledají své další vzdělávání. Abychom porozuměli významu vzdělávání humanitárních pracovníků, je třeba si nejprve objasnit důležité pojmy, které se k této profesi vztahují, popsat, co je humanitární pomoc, její sektorové členění, přiblížit způsob poskytování pomoci, prameny, ze kterých čerpá, příručky a dokumenty, kterými se řídí.

Humanitární pomoc je určena k záchraně lidských životů, zmírňování utrpení osob zasažených katastrofou a k zachování lidské důstojnosti během katastrofy i bezprostředně po ní nejvíce zranitelných skupin populace (Lattimer, Swithern, 2013, s. 84).

Katastrofy mohou být zapříčiněné v důsledku lidské činnosti, dnes nejběžnější ozbrojené konflikty, přírodní katastrofy, a také komplexní krize, které jsou kombinací jednotlivých vyjmenovaných typů. Humanitární pomoc cílí na prevenci, posilování odolnosti a připravenosti na situace, kdy katastrofy nastanou. Humanitární pomoc se řídí čtyřmi principy – lidskost, nestrannost, neutralita a nezávislost. Tyto základní principy se prolínají do všech sfér pomoci, jejich dodržování není nijak vymahatelné. Jsou to základní principy Mezinárodního červeného kříže a červeného půlměsíce potvrzené rezolucí Valného shromáždění OSN č. 46/182. Jsou zakotvené v humanitárních standardech a směrnicím pro poskytování pomoci, Mezinárodní humanitární právo (IHL), je další významnou součástí poskytování humanitární pomoci v probíhajícím konfliktu a při ochraně civilistů (OCHA, nedatováno).

Během prvních šesti měsíců po vypuknutí krize pomoc obvykle zahrnuje zajištění nezávadné, pitné vody, potravin, ošacení, přístřeší, zdravotnickou péči, lékařskou pomoc, ochranu a péči o uprchlíky a osoby, které byly nuceny následkem katastrofy opustit své domovy. Kromě těchto hlavních oblastí lidského života, humanitární pomoc také zahrnuje poskytování jiných služeb, například zajištění psychologické podpory, které pomáhají obnovit normální životní podmínky. Postupně by tato akutní pomoc měla přecházet na rozvojovou spolupráci, proto také zahrnuje nástroje obnovy, rekonstrukce a opatření, která se snaží o prevenci před katastrofami (International Humanitarian Aid: Policy Document, 2009 s. 8).

Princová (2009) v časopise Sociální práce/Sociální práce uvádí: „Humanitární pomoc by se měla poskytovat co nejrychleji a po co nejkratší dobu. V zahraničí je tato pomoc

nazývána *Emergency Relief*, což lépe odpovídá požadavku rychlé pomoci, ale v našem prostředí se zatím používá spíše termín humanitární (Princová, 2009, s. 66). Termíny pro označení humanitární pomoci, když o ní hovoříme v obecné rovině, jsou *humanitarian assistance* a *humanitarian aid* (Princová, 2012, s. 47).

1.1 Poskytování humanitární pomoci

Abychom lépe porozuměli struktuře studijních programů, je třeba přiblížit systém, kterým je humanitární pomoc poskytována. Funguje na základě spolupráce, což je také výrazný faktor, který ovlivňuje její efektivitu ve všech směrech. Pro systém humanitární pomoci používáme anglický termín *Emergency Aid*. Riddel (2011, s. 315) uvádí, že čtyřmi skupinami, které poskytují pomoc a spoluprací jsou vlády států, mezinárodní organizace, které většinou disponují finančními prostředky a rozdělují je mezi nevládní organizace a orgány a agentury United Nations, které s nimi dále hospodaří a realizují konkrétní pomoc.

Celý tento provázaný systém pomoci oficiálně koordinuje agentura OCHA, která je součástí sekretariátu OSN a je odpovědná za spolupráci a koordinaci všech aktérů humanitární pomoci a také zajišťuje, že zde existuje rámec a nástroje, díky kterým se všichni aktéři mohou na pomoci podílet a poskytovat pomoc efektivně. Tato agentura také provozuje ReliefWeb, který informuje o probíhajících krizích a nabídkách pracovních míst (OCHA, 2016a).

1.2 Významné příručky a dokumenty ovlivňující podobu humanitární pomoci

V této části kapitoly blíže popisují jednotlivé obecně platné dokumenty a příručky, které se v humanitární pomoci respektují a využívají v terénu. V prostředí vzdělávání je kladen důraz na propojenost s praxí, výslednou pomoc a podobu vzdělávání tedy přímo ovlivňují. Při vzdělávání humanitárních pracovníků je Sphere Project součástí mnoha vzdělávacích programů, jak jsem zjistila při sběru dat provedeného pro účely této práce, například Univerzita Palackého jej uvádí jako doporučenou literaturu k přijímacímu řízení na magisterský program Charitativní a sociální práce – specializace: Mezinárodní humanitární a komunitní práce. Cluster Approach dělí humanitární pomoc na jednotlivé sektory, které lze považovat za jednotlivé oblasti, podle kterých se může pracovník

specializovat. Agenda for Humanity je novým konceptem, který se zaměřuje především na aplikaci humanitárního práva a jeho principů a profesionalizaci humanitární pomoci pro její ještě efektivnější doručování, vzhledem k situaci v současném světě, kdy neustále stoupá množství katastrof a zhoršuje se bezpečnostní situace. Core Humanitarian Standard se zaměřuje na efektivnost pomoci, což je také jedním z průřezových témat, které se objevuje v nabízených magisterských předmětech.

1.2.1 The Sphere Handbook Core Standards and the Humanitarian Charter

Sphere Project je dobrovolná iniciativa, která spojuje velké množství humanitárních agentur s cílem zlepšit kvalitu humanitární pomoci a odpovědnost. The Sphere Handbook, Humanitarian Charter and Minimum Standard in Humanitarian Response, je jedním z nejvíce známých a mezinárodně uznávaných příruček, široce respektovaným mezi lidmi z praxe, národními i mezinárodními neziskovými organizacemi, IFRC, agenturami UN, vládami a také obecními autoritami (Sphere Project, 2016). Minimální standardy uvádí pracovníky do středu humanitární práce a poskytují rámec toho, co mohou aktéři od humanitární pomoci očekávat. Přispívají k profesionalismu a jsou nástrojem provádění základních odpovědností. Jednotlivé standardy uvádějí práva a humanitární principy do praxe a jsou adaptabilní do jakéhokoliv kontextu. Poskytuje a sdílí rámec, který umožňuje komunikaci lokálního leadershipu a mezinárodní podpory. Vytváří společný jazyk komunikace pro velké množství aktérů a koordinaci kvality programů (The Sphere Project, 2017, s. 1).

Nyní prochází Sphere Handbook revizním obdobím, kdy výsledkem bude nové vydání v roce 2018. Mezi hlavní změny patří rozšíření jazykového balíku až na třicet jazyků, zásadní změny v tom, jak je pomoc poskytována, rozšíření na více operativních kontextů a také dostupnost Sphere Handbook pomocí různých platforem, zahrnující cloudové úložiště a mobilní aplikace. Také se zde objeví průřezová témata, jako jsou například psychosociální pomoc, životní prostředí, adaptace na klimatické změny a propojenost s cíli udržitelného rozvoje (The Sphere Project, 2017, s. 2).

Princová píše takto: „Míra poskytování humanitární pomoci je stanovena minimálním standardem; je to množství základních potřeb, které ještě umožní důstojný život lidí zasažených nenadálým neštěstím (Sphere Project, 2003). Je kladen důraz na to, aby se využily maximálně místní zdroje a kapacity místních lidí i jejich vlastní schopnosti se s nenadálou situací vyrovnat. Minimální standardy kladou důraz na řádné vyhodnocení

situace, spoluúčast příjemců pomoci, řádnou koordinaci a odpovědnost jak vůči dárčům, tak vůči příjemcům pomoci.“ (Princová, 2009, s. 66)

Tato příručka se užívá v praxi a v terénu je možné jí využít jako záchytný bod pro plánování aktivit a jako praktický návod ve všech oblastech, kterým se věnuje ve svém obsahu. V neposlední řadě je možné jí využít také při financování, projektovém cyklu a komunikaci s donory. Při vzdělávání humanitárních pracovníků je Sphere Project součástí mnoha vzdělávacích programů, jak jsem zjistila z průzkumů provedených pro účely této práce.

1.2.2 Cluster Approach (System)

V českém prostředí můžeme Cluster Approach vysvětlit a pojmenovat jako sektory humanitární pomoci. Byly vytvořeny Humanitarian Reform Agenda v roce 2005 a poprvé byly aplikovány v praxi při zemětřesení v Pákistánu téhož roku. Humanitární pomoc se dělí na jedenáct hlavních sektorů. Všechny clustery mají *cluster lead agencies*, které pověřuje IASC. Díky *response plan* identifikují specifické potřeby a určí nejvhodnější organizaci. Fungují na globální i místní úrovni a jsou to neziskové organizace, nebo organizace přidružené k UN. Jsou zodpovědné za posilování systému – širší připravenost a koordinaci technické připravenosti reagovat na humanitární katastrofy ve svém sektoru. V určitých zemích mohou vedoucí organizace sloužit jako kontakt pro místní vlády a RC/HC. Cílem je definovat role a odpovědnosti humanitárních organizací napříč sektory a uvádět clustery do praxe (IASC Working Group, 2015, s. 7–10).

Scott (2012, s. 2) cituje: „Systém clusterové koordinace se stal podstatným aspektem mezinárodní humanitární pomoci...“¹

Jednotlivé sektory v Reference Model for Cluster Coordination (IASC Working Group, 2015, s. 2)

- Koordinace a management uprchlických táborů (Camp Coordination and Camp Management) – IOM/UNHCR
- Brzká obnova (Early Recovery) – UNDP
- Vzdělávání (Education) – UNICEF & Save the Children

¹ Parafráze anglického originálu: „The cluster system of coordination has become an essential aspect of international humanitarian coordination...“

- Krizové komunikační prostředky (Emergency Telecommunications) – WFP
- Potravinová bezpečnost (Food Security) – WFP & FAO
- Zdraví (Health) – WHO
- Logistika (Logistics) – WFP
- Výživa (Nutrition) – UNICEF
- Ochrana (Protection) – UNHCR
- Přístřeší (Shelter) – IFRC/UNHCR
- Voda, sanitace a hygiena (Water, Sanitation and Hygiene) – UNICEF

Jednotlivé clustery jsou přeložené do češtiny a v závorce následuje anglický termín, poté jsem uvedla vedoucí organizaci jednotlivých sektorů. Spolupráce mezi jednotlivými clustery záleží na situaci a probíhající krizi, na kterou reaguje, například při zasažení dané komunity Cholerou, bude nutná spolupráce Health, WASH, Shelter a CCCM clusteru. Dalším příkladem propojenosti může být WASH cluster, který staví na minimálních standardech Sphere Project (IASC Working Group, 2015, s. 46).

1.2.3 The Agenda for Humanity

Jedním z nejnovějších konceptů ovlivňující podobu humanitární práce je The Agenda for Humanity, jedná se o přijímání opatření k předcházení a ke zmírňování lidského utrpení. Její konečná podoba je výsledkem World Humanitarian Summit, ten se konal v Istanbulu v Turecku v květnu 2016, kvůli společensko-politické situaci ve světě a kvůli zvýšenému počtu humanitárních katastrof a ozbrojených konfliktů, kterých je nejvíce od konce druhé světové války. Proto poprvé za sedmdesát let United Nations svolal summit tohoto typu (World Humanitarian Summit, 2016). Mezi hlavní body programu patřily Global Partnership for Preparedness, zpřesnění The Agenda for Humanity a Core Responsibilities, mimo jiné kladení důrazu na lidské zdroje a profesionalitu všech aktérů humanitární pomoci a také implementace těchto dokumentů do praxe (OCHA, 2016b, s. 58).

Agenda for Humanity se skládá z pěti bodového plánu, který nastiňuje změny, které je třeba učinit pro zmírnění utrpení, snížení rizika a zranitelnosti v globálním měřítku. Bezpečí, důstojnost a právo na rozvoj jsou zde základem globálních rozhodovacích procesů. Globální lídři a aktéři humanitární pomoci se zavazují zahrnout do svého rozhodovacího procesu pět klíčových typů odpovědností dle Agenda for Humanity (2016) a OCHA (2016b, s. 59).

- Politický leadership jako nástroj k ukončení nebo prevenci konfliktů
- Podporovat normy, které obhajují humanitu, například chránit a respektovat civilisty.
- Nikoho nenechávat v pozadí, například oslovovat všechny ohrožené skupiny konfliktu.
- Měnit lidské životy – od poskytování pomoci k ukončení potřeby.
- Investovat do humanity, například investovat do místních kapacit a diversifikovat finanční zdroje.

Každá z těchto odpovědností se dále dělí na několik závazků, které blíže specifikují danou oblast a mentorují organizace, jak uvádět vše do praxe a řídicího procesu organizace (Agenda for Humanity, 2016).

Agenda for Humanity reaguje na aktuální potřeby a trendy v humanitární pomoci a blíže specifikuje závazky, které jsou již v prostředí humanitární pomoci známé. Jen je zde kladen důraz na jejich momentální potřebnost, například ochrana civilistů, kterou pokrývá již Mezinárodní humanitární právo a také využívání místních zdrojů, které zmiňuje například Sphere Project.

1.2.4 Core Humanitarian Standard

The Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability (CHS) stanovuje devět závazků, které mohou organizace a jedinci zapojeni v humanitární pomoci používat ke zvýšení kvality a efektivnosti pomoci, kterou poskytují. Standardy byly navrženy tak, aby upřesnily odpovědnosti humanitárních pracovníků a zajistili implementaci humanitárních standardů jednodušší a snadnější cestou. U srozumitelných a snadno použitelných standardů je pravděpodobné, že budou uvedeny do praxe, aby zajistili rozdíl v životech krizí zasažených komunit (CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project, 2014, s. 2, s. 6).

Pro rozšíření příkladů je možné uvést ještě tyto podpůrné dokumenty dle CHS Alliance, Groupe URD a The Sphere Project (2014, s. 3).

- The Code of Conduct for The International Red Cross and Red Crescent Movement and NGOs in Disaster Relief
- The 2010 HAP Standard in Accountability and Quality Management

- The People In Aid Code of Good Practice in the Management and Support of Aid Personnel
- The Quality COMPAS
- The Inter-Agency Standing Committee Commitments on Accountability to Affected People/Populations (CAAPs)
- The Organisation for Economic Co-operation and Development's (OECD) Development Assistance Committee (DAC) Criteria for Evaluating Development and Humanitarian Assistance.

2 Profesionalizace humanitární pomoci

Humanitární komunita se již mnoho let pohybuje směrem k profesionalizaci, jelikož je nutné stále rychleji a efektivněji reagovat na velké množství katastrof. Děje se tak prostřednictvím standardů, norem a iniciativ pro budování kapacit, které vytvářejí neziskové organizace, poskytovatelé vzdělávání, univerzity a agentury. Profesionalizace se vede směrem k vyřešení nedostatečné koordinace a soudržnosti mezi standardy, vzděláním a financováním, které podtrhuje roztržitost a mezery v chápání humanitárního sektoru jako celku. Nejsou známá přesná čísla humanitárních pracovníků, je tedy složité mezi nimi definovat profesionály (Walker & Russ, 2010, s. 6-7).

V kontextu rostoucí potřeby humanitárních intervencí a stále omezených zdrojů je hledání inovativního řešení pro snižování lidského utrpení velmi kritické. Nicméně humanitárnímu sektoru chybí organizační rámec, zdroje a nástroje určené k řízení inovativních postupů. Strategie inovací jsou jen málokdy systematicky adaptovatelné a aplikovatelné na humanitární sektor (PHAP, 2015).

V kontextu profesionalizace, vzhledem k současnému zájmu o inovace, je důležité, co se myslí tím, když hovoříme o humanitární inovacích, jaké jsou aktuální trendy, taktéž i výzvy k dosažení výsledků v podpoře inovací v humanitární práci, tak, aby byl sektor profesionalizován (PHAP, 2017).

S rostoucí tendencí k profesionalismu je důležité, aby se budoucí humanitární pracovník zaměřil na určité schopnosti, které by měl ovládat. Očekává se, že se vzestupem profesionalizace bude vyžadovaná specifitější a konkrétnější kvalifikace, avšak tyto generické dovednosti jsou základem, jak lze rozvíjet profesionalizaci na individuální úrovni. Jedním z nich jsou jazykové dovednosti, nemusí být nutně podloženy studiem, či certifikátem, je to však jedna ze základních kvalifikací, která se objevuje v mnoha humanitárních misích. Administrativní činnost, jako schopnost dohlížet na pobočku, ovládat základní software a dovednosti projektového řízení jsou často důvodem pro postup v týmu na vedoucí pozice, ke kterým se váže i magisterské vzdělávání (DisasterReady, 2017).

Schön (ve Walker & Russ, 2010, s. 7) popisuje, že profesionálové jsou povinni vykonávat svou práci jinak než jen bezmyšlenkovitě aplikovat své odborné znalosti do praxe. Pravý profesionál musí přemýšlet jako odborník, tudíž, jeho míra profesionality

závisí také na praktické reflexi. Pracovník je tedy schopný přemýšlet a rozhodovat se sám na základě okolností a rozvíjí nové chápání a přistupuje individuálně ke každé situaci, do které je uveden.

Toto pojetí professionalismismu velmi dobře zapadá na prostředí humanitární práce, kde je uprostřed katastrofy od humanitárního pracovníka vyžadováno zachování chladné hlavy a očekává se, že bude v klidu a intuitivně reagovat na situace, které vznikly zcela nově a neočekávaně. Humanitární pracovníci by měli být více profesionální, protože jejich chování a rozhodování přímo ovlivňuje velké množství lidských životů, někdy přímo fatálně (Walker & Russ, 2010, s. 7).

Z výzkumu, který prováděl Walker se svým týmem vyplynulo, že stávající humanitární pracovníci se obávají, že profesionalizace humanitární pomoci a kladení důrazu na kvalifikované vzdělávání ohrozí jejich praktické zkušenosti z terénu a převáží tak kvalifikace a naučené znalosti nad získanými zkušenostmi léty praxe. Nicméně, zkušenosti a vzdělávání jsou důležitou součástí celého konceptu profesionalizace a jdou ruku v ruce. Je důležité sjednotit zájmy již zkušených pracovníků a nově příchozích začátečníků. Čím více se budou zkušenosti sdílet, tím více bude výsledná pomoc efektivní a bude trefně reagovat na potřeby (Walker & Russ, 2010, s. 10-11).

2.1 Humanitární pracovník

Humanitární pracovník svou práci nejčastěji vykonává v přímé konfrontaci s katastrofou a snaží se o efektivní distribuci pomoci. Pracovní odpovědnost je udávána typem katastrofy nebo situací, ve které pracuje (Target Jobs, 2016). Jedná se o pracovníky, kteří pracují pro různé humanitární organizace a jsou nájímáni mezinárodně i místně k vykonávání činností této organizace (Bernath & Reis, 2017, s. 119), které zároveň zprostředkovávají, zachovávají lidskou důstojnost a zachraňují životy (Aid Worker Law & Legal Definition, 2016). Kritérium kvality číslo sedm, dle Core Humanitarian Standard udává, že aktéři humanitární pomoci se neustále vzdělávají, učí a zlepšují (CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project, 2014, s. 16).

Humanitární pracovníci do terénu vstupují s již získanými dovednostmi a vzděláním, které je potřeba přizpůsobit specifickému prostředí, ve kterém budou svou práci vykonávat a stále dosahovat humanitárních cílů. Je zapotřebí, aby měl pracovník určité schopnosti a orientoval se v oblastech, které se k jeho práci vážou. Core Humanitarian

Competencies Framework popisuje dominující kompetence, kterými by měl humanitárních pracovník disponovat.

2.1.1 Kompetence humanitárního pracovníka

Porozumění kontextu a aplikování humanitárních principů – chápat, ve které fázi pomoci se pracovník nachází včetně *preparedness* a *contingency*, *Disaster Risk Reduction*, *response* a *recovery*. Rozumět politickému a kulturnímu kontextu, včetně stavu práv genderové povahy a rozdílnosti kontextu humanitární katastrofy. Aplikovat humanitární standardy a principy, které zahrnují pochopení, v jaké roli se nachází organizace, pro kterou pracuje. Analyzovat klíčové problémy pro efektivní reakci a cílenou pomoc (CBHA, 2012). To potvrzuje také standard číslo jedna CHS, který vyžaduje, aby pomoc byla vhodná a relevantní a také aby stanovené závazky organizace, pro kterou pracuje, brala v úvahu rozmanitost komunit, znevýhodněných a marginalizovaných skupin a také shromažďovala rozličné údaje a data (CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project, 2014, s. 10).

Dosahování výsledků – nést odpovědnost za svou práci a využít všech zdrojů pro dosažení dlouhotrvajících výsledků. Zajistit kvalitu a dopad, které zahrnují management projektového cyklu, design a implementaci efektivních projektů, nebo programů. Také si být vědom rolí a odpovědností v týmu a komunikovat se stakeholdery kvůli vyvarování se dublování pomoci (CBHA, 2012). Standard číslo jedna CHS také apeluje na analýzu prostředí a zapojených stakeholderů a také na adaptaci programu na stále měnící se potřeby, kapacity a kontext (CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project, 2014, s. 10). Ukázat flexibilitu adaptovat se na prostředí či změnu, schopnost se rozhodnout a uvědomovat si dopad svého rozhodnutí. Standard číslo pět CHS doplňuje, že stížnosti jsou vítány a řešeny, což přispívá k dobrým vztahům a také vytváří zpětnou vazbu, je důležité o této možnosti informovat všechny zúčastněné strany a zároveň zachovat bezpečí pro toto vyjádření (CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project, 2014, s. 14).

Rozvoj a udržení spolupracujících vztahů – vytvářet dialog a aktivně naslouchat novým perspektivám a osobám zasažených katastrofou, stakeholderům a lidem v týmu a klást důraz na zpětnou vazbu (CBHA, 2012). Standard číslo čtyři CHS říká, že lidé zasažení katastrofou se musí podílet na rozhodování, které je přímo ovlivňuje. Spolupracovat s ostatními a sdílet užitečné informace a zkušenosti s partnery a

pracovním týmem (CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project, 2014, s. 13). Téma zapojení příjemců pomoci je zde důležité. Podílet se na síťování k přispění do dobré praxe. Vyvarovat se chování, které porušuje Code of Conduct Mezinárodního červeného kříže a červeného půlměsíce, nebo jednotlivých organizací. V neposlední řadě budování důvěry a věrohodnosti organizace (CBHA, 2012).

Zajišťování bezpečnosti za každé situace – minimalizovat rizika komunity, partnerů a stakeholderů, aplikovat opatření „Do No Harm“. Vyvíjet pohotovostní plány. Spravovat osobní ochranu i bezpečnost, tím, že bude jednat v souladu s bezpečnostními protokoly organizace, které jsou přizpůsobené kontextu. Zachování osobní bezpečnosti i bezpečnosti pracovníků je vždy na prvním místě. Podnikat příslušné kroky a poskytnout podporu členům týmu v případě nebezpečí (CBHA, 2012). Toto potvrzuje i standard číslo osm CHS, který říká, že organizace by měla pomáhat zaměstnancům ve zdokonalování jejich dovedností a schopností a následně zajišťovat jejich *well-being* a bezpečnost (CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project, 2014, s. 17), což následně propojuje kompetence s dalším blokem.

Kontrola sebe sama ve vypjatém a měnícím se prostředí – adaptovat se na tlak prostředí a změny. Rozpoznat osobní stres a podniknout kroky k jeho eliminování a také pomáhat ostatním zvládat jejich stresy. Podporovat *well-being* a sebe péči u všech členů týmu. Zůstat soustředěný na své cíle a poslání. Udržovat profesionalismus – vzít odpovědnost za svou práci, která má vliv na okolí, jednat eticky a profesionálně v souladu s Code of Conduct. Dávat si pozor na vnitřní i vnější vlivy, které ovlivňují pracovní výkon. Stanovovat si realistické deadliny a cíle, monitorovat závazky a kroky transparentně (CBHA, 2012).

Prokazovat vedení v humanitární pomoci – vzhledem k tomu, že analýza provedena pro účely tohoto výzkumu ukázala, že prvky managementu jsou přítomny ve všech studijních oborech, je tato skupina kompetencí důležitá. Dle CBHA (2012) zahrnuje: dodržování humanitárních principů a motivace ostatních pro dosahování výsledků ve složitých situacích nezávisle na rolích, na dosažené praxi, či funkci v týmu. Sebeuvědomění – znát své silné stránky a limity a jejich dopad na ostatní. Ukázat své schopnosti a jak se doplňují se schopnostmi ostatních lidí v týmu pro posílení efektivnosti. Vyhledávat a reflektovat zpětnou vazbu pro zlepšení svého působení. Motivovat a ovlivňovat ostatní – sdílet humanitární hodnoty a povzbuzovat ostatní v jejich dodržování, stejně tak jim dodávat sebevědomí. Aktivně naslouchat a

povzbuzovat v týmu spolupráci. Kritický úsudek – analyzovat a nacvičovat rozhodování v krizové situaci, když nejsou k dispozici žádné manuály. Brát zřetel na kalkulovaná rizika s dostatečnými informacemi pro zlepšení působení v terénu (CBHA, 2012). Standard číslo devět CHS dále tuto skupinu rozšiřuje a udává, že je nezbytné všechny zdroje využívat s ohledem na životní prostředí, vyvarovat se a případně řešit korupci, střety zájmů, podvody a zneužívání zdrojů (CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project, 2014, s. 18).

Humanitární práce je multidisciplinární obor, který je rozmanitý a zahrnuje v sobě znalosti z různých oborů a jejich vzájemné propojování. Dle (AGCAS, 2017) mezi ně řadíme tyto oblasti:

- Konflikty
- Přípravenost čelit katastrofě
- Ekonomie
- Vzdělávání
- Životní prostředí
- Nucená migrace
- Rovnost žen a mužů
- Vládnutí
- Zdravotní péče
- Lidská práva
- Infrastruktura
- Bezpečnost
- Zajišťování základních potřeb (Livelihoods)

Walker a Russ (2010, s. 60–61) ve výzkumu mezi humanitárními pracovníky specifikují 8 základních specializací. Mezi ně patří:

- Personalistika
- Logistika
- Projektové řízení
- Účetnictví a finance
- Veřejné zdraví
- Plánování

- Nouzového přístřeší
- Voda a hygiena
- Výživa.

Na základě vzdělávacích oborů dále uvádějí Rainhorn, Smailbegovic a Jiekak (podle Říkovský, 2012, s. 20) oblast bezpečnosti a sociální práce.

Humanitární pracovník musí být adaptabilní a stabilní osobnost, která klade důraz na kontinuální vzdělávání ve všech příbuzných oborech, další důležitou složkou je fyzická zdatnost a odolnost vůči stresu. Jsou v neustálém riziku vzniku psychických problémů, posttraumatické stresové poruchy, syndromu vyhoření a psychiatrických onemocnění přičítaných prožívání obtížných situací, jako jsou přímý kontakt s traumatizovanými osobami postiženými danou katastrofou a nepřátelským prostředím. Manažeři a ředitelé pomáhajících organizací by měli vytvářet pozitivní pracovní klima pro všechny spolupracovníky tím, že pro ně zajistí adekvátní trénink, kulturní orientaci a psychologickou pomoc (Musa& Hamid, 2008, s. 410).

2.2 Vzdělávání v humanitární pomoci

Budoucnost efektivních reakcí na humanitární krize závisí na dobré znalosti probíhajících krizí, možných budoucích hrozeb z nich vyplývajících a kontextu. Povědomí o populaci zasažených krizí, právní rámce a legislativu, instituce a typy intervencí, které povedou k naplnění základních potřeb. K této snaze dopomůže humanitární vzdělání, které zahrnuje výzkum a praktické zkušenosti.²

Studium humanitární práce by mělo kriticky zkoumat způsoby, kterými humanitární krize vznikají a vyvíjejí se, jak ovlivňují populace, instituce a společnosti a také reakce, které pomoc spouští. Tento obor není jednoduše jen o tom, jak se stát pomocníkem aktérů v humanitární pomoci při řešení otázek principů jednání v organizaci a praktických věcí. Studium humanitární práce je o kritickém uvažování nad faktory a silami, které vytvářejí pozitivní změnu ve vývoji světového dění.³

Kritický bod nastává v tom, že existuje velké množství institucí, které poskytují vzdělávací programy. Většina vzdělávacích programů je však zaměřena na konkrétní potřeby dané instituce a v globálním prostředí se stávají neuznatelnými mezinárodními

² Zdroj: <http://www.ihsa.info/images/pdf/StatementIHSA.pdf>. [online] Dostupné 18. 2. 2017

³ Zdroj: <http://www.ihsa.info/images/pdf/StatementIHSA.pdf>. [online] Dostupné 19. 2. 2017

standardy. Pro jednotlivce je tudíž velmi obtížné rozeznat, jak hodnotný je jeden program oproti druhému a jak akceptovatelný bude pro budoucího zaměstnavatele. Vyskytla se zde potřeba zkonstruovat mezinárodní systém certifikace a akreditace, který by odpovídal potřebám a poptávce mezinárodního prostředí. Také by umožnil zaměstnavatelům pochopit hodnotu programu a studia, aniž by záleželo na tom, zda bylo studium absolvováno na univerzitě v Londýně, nebo v tréninkovém centru v Nairobi (Walker, 2011).

I přes třicetileté snahy iniciativ pro budování kapacit jsou zde stále mezery v odborné kvalifikaci a žádná jasně daná cesta či progrese do odvětví humanitární pomoci. Existuje mnoho magisterských programů humanitární práce, jejichž osnovy se liší minimálně, tudíž jen pár studentů je vybaveno relevantními znalostmi, dovednostmi a schopnostmi potřebnými pro okamžitou práci v terénu. Ve skutečnosti, bez celoodvětvové akceptace určitého druhu kvalifikace a minimálních příležitostí pro stážové pozice a praxe v terénu, budou absolventi, především z Evropy, bez předchozí zkušenosti čekat, až se vyskytne možnost uplatnit se v sektoru humanitární práce. Další problematickou oblastí je, že většina adekvátních magisterských oborů se nachází v Evropě (57 %), v Africe (29 %), v Asii a na Středním Východě pouze 14 %. To znamená, že pracovníci z řad místních obyvatel nemají dostatečnou možnost zapojit se do odpovídající odborné přípravy a disponují magisterskými tituly, které nejsou zaměřeny na práci v humanitární sféře. Vyskytuje se trend, že vyšší manažerské pozice zastávají pracovníci z řad mezinárodních pracovníků a pro místní pracovníky je zde nevýhodná pozice pro kariérní růst. Pokrok je tedy omezován neexistencí aparátu, který by stanovoval jasné požadavky na studijní programy, potřebnou praxi, kompetence pracovníků a sdružoval poskytovatele vzdělávání (Walker, 2011). Country Director pro Islamic Relief Munier Mohammed (ve Walker, 2010, s. 37) doplňuje, že: „při výběru svých zaměstnanců hledá dosažené magisterské vzdělání v kombinaci s předchozí praxí, protože neexistuje odborná kvalifikace, která by zajistila kvalitu uchazeče“.

2.2.1 Magisterské vzdělání v humanitární práci

Magisterské vzdělání je podle postojů humanitárních pracovníků, kteří byli respondenty výzkumu, který je součástí publikace *Professionalising the Humanitarian Sector* (Walker, 2010) nezbytností, stejně tak uvedlo 48% ze 17 dotázaných univerzit, že více než tři čtvrtiny jejich absolventů magisterských programů našli pracovní uplatnění na vyšších postech v sektoru humanitární pomoci právě díky získanému titulu. Dále 28%

dotázaných institucí uvedlo, že magisterský titul je důvodem, proč někteří absolventi získali lépe hodnocenou pracovní pozici (Walker, 2011)

V další části výzkumu se dotazovali 4000 humanitárních pracovníků, který stupeň vzdělání je podle nich nejvíce docenovaný, většina odpověděla, že vyšší vzdělání magisterského stupně, argumentující tím, že v dnešním stále více se profesionalizujícím prostředí se mezinárodně uznávaný magisterský stupeň vzdělání stává jednou z nejjistějších cest pro pracovníky, kteří se chtějí posunout na vyšší pozice v managementu organizací. Magisterské vzdělání je stále více vnímáno jako nutnost v celém systému humanitární pomoci. Výzkum se také zaměřoval na jednodušnost nabídek vzdělání, kde panuje diverzita, podle autora též „anarchie“. V podstatě zde neexistuje žádný systém napříč různými programy, které jsou nabízeny, jako humanitární. Nejsou stanoveny žádné minimální znalosti ani oblasti vědění. U některých dominují politické vědy u jiných antropologie či logistika (Walker, 2011).

2.2.2 Agentury, organizace a platformy, sdružující vzdělávání v humanitární pomoci

I když je systém vzdělávání a kvalifikace v humanitárním sektoru nejednotný, existují skupiny, které se sjednocení, či podpoře propojování zkušeností z praxe věnují. V této podkapitole se věnují jednotlivým strukturám a jejich funkcím.

International Humanitarian Studies Association (IHSA)

Platforma, která zabezpečuje a rozvíjí vztahy institucí, studentů humanitární práce a pracovníků z terénu. Svolává a pravidelně plánuje světové konference. Nejvýznamnější je konference World Conference of Humanitarian Studies, která se koná každé dva roky. Snaží se usnadňovat a podporovat mezinárodní výzkum v oblasti humanitární pomoci a také výměnu informací o vývoji humanitární práce (HPN, 2010).

Network on Humanitarian Assistance (NOHA)

Síť, která sdružuje 12 evropských členských univerzit a 5 globálních partnerských univerzit z různých kontinentů. Instituce sdílejí závazek spolupracovat na společných vzdělávacích a výcvikových programech, výzkumech a projektech. Propaguje profesionalismus v humanitární pomoci a propojuje univerzity s existujícími principy, které řídí humanitární práci. Také nabízí magisterský studijní program, který byl první

svého druhu. Blíže popsaná struktura následuje v podkapitole analýza výsledků, kde se věnují magisterskému oboru, který poskytují (NOHA, 2017).

European Universities on Professionalization on Humanitarian Action (EUPHRA)

Projekt probíhal v letech 2011–2014 a snažil se přispět k profesionalizaci humanitárního sektoru tím, že stanovil rámec kompetencí (European Qualifications Framework) pro vzdělávání v humanitární práci. Vytvořil mapu evropských poskytovatelů vzdělávání a aktérů humanitární pomoci (EUHAP, 2017a).

European Humanitarian Action Partnership (EUHAP)

Spolupracující skupina stakeholderů, která představuje akademickou půdu, poskytovatele tréninků, zaměstnance a zaměstnavatele. Iniciativa podporuje výměnu nejlepší a inovativní praxe pro zlepšení kvality a účinnosti vzdělávání. Zapojilo se několik univerzit i Univerzita Palackého v Olomouci, RedUK, Institut Bioforce a Aktion Deutschland Hilft. Projekt bude končit v roce 2017 (EUHAP, 2017b).

Enhancing Learning and Research for Humanitarian Action (ELRHA)

Cílem je zlepšit výsledky humanitární pomoci prostřednictvím výzkumu, partnerství a inovací. Podíleli se na vytvoření studie ohledně profesionalizace humanitární pomoci a podoby vzdělávacího systému. Výsledkem studie byla doporučení, jak humanitární sektor profesionalizovat a jaké instituce by měly být ustanoveny pro vytvoření standardů a rámce pro vzdělávání (ELRHA, nedatováno).

Professionals in Humanitarian Assistance and Protection (PHAP)

Profesionální asociace, která jedná na individuální bázi, spojuje všechny sektory humanitární práce. Zastávají vizi, že humanita a lidská důstojnost jsou klíčové ve všech fázích humanitární krize. Hlavním cílem je zmocňovat schopné a informované profesionály k transformaci humanitární pomoci. Klíčovým prostředkem k tomuto účelu je zaměřovat se na konkrétní praktická opatření, která povedou ke zvýšení dostupnosti, zkušeností, dovedností, kompetencí, využívání profesionálních sítí, formálních i neformálních podporujících skupin pro humanitární pracovníky na všech úrovních a ve všech částech systému (PHAP, nedatováno).

3 Metodologie

V této kapitole je popsána metodologie výzkumu, jeho realizace a prezentace zjištěných výsledků. V části výsledků je vytvořena tabulka, pro lepší přehlednost v magisterských programech.

3.1 Výzkumná otázka

Výzkumná otázka zní: Jaké jsou aktuální nabídky studia magisterských programů pro studenty bakalářského programu Sociální a Humanitární práce na mezinárodní úrovni se zaměřením na obsah kurikula a formu výuky?

Pro účely tohoto výzkumu byla zvolena kvalitativní obsahová analýza. Dle (Disman, 2009, s. 285–287) je kvalitativní výzkum šetření bez statistické a číselné podstaty, která se snaží předkládat sociální realitu, odhalit význam, který mají sdělované informace a zjištěné výsledky. Cílem je vytvořit nové hypotézy, porozumění a vytvářet teorie. Získaná data jsou velmi obsáhlá, ovšem reprezentují jen malý vzorek tázaných jedinců. Standardizace kvalitativního výzkumu je slabšího rázu, tudíž je výzkum méně reliabilní. Oproti tomu validita je vysoká, jelikož volná forma otázek a odpovědí nevyžadují omezení. Kvalitativní výzkum používá induktivní logiku, protože začíná sběrem dat, poté sledujeme a zjišťujeme pravidelnosti, struktury, které zde existují a také význam sesbíraných dat. Vytvoříme předběžné závěry a výsledkem mohou být nová zjištění, teoretické závěry, či formulace hypotéz.

„Zjednodušeně říká, že kvalitativní přístup nám pomáhá efektivně porozumět pozorované realitě, přístup kvantitativní nám umožňuje testovat validitu tohoto porozumění“ (Mioviský, 2006, s. 23). Kvalitativní výzkum se dále odlišuje od kvantitativního svou otevřeností. Nedrží se striktně vybraných proměnných a hypotéz, ale je přístupný novým zjištěním a dává jim svůj prostor.

Závisí na tom, jaký význam proměnné udávají a jaké struktury či vzájemná ovlivnění vytvářejí. Zjištěná data jsou velmi podrobná a jdou do hloubky tématu oproti kvantitativnímu výzkumu, který si zakládá na tvrdých datech a reliabilitě. Oba výzkumné přístupy vnímáme jako prostředek k pochopení a poznání a také jako způsob jakým lze nabýt schopnosti poznávat (Mioviský, 2006, s. 26).

Obsahová analýza je určena k analýze výsledků lidské činnosti, texty, sochy, rytiny, video stopáže apod. (Maršalová, Mikšík, 1990 in Mioviský, 2006, s. 238), hlavním cílem

je objasnit jejich význam, případně strukturu (Plichtová, 1996 in Miovský, 2006, s. 238). Systém kategorií vzniká postupně v průběhu analýzy, je také důležité stanovit a popsat perspektivy, ze kterých bude výzkumník na data nahlížet a zdůvodnit tuto volbu (Mioviský, 2006, s. 239).

3.2 Technika sběru dat

Pro účely tohoto výzkumu byla zvolena technika sběru dat analýza dokumentů, kterou: „Chápeme jako analýzu jakéhokoli materiálu, který je zdrojem informací relevantních cílům studie... materiál prakticky jakékoliv povahy, který fixuje data použitelná pro jakýkoliv druh kvalitativní analýzy.“ (Mioviský, 2006, s. 98). Analýza zahrnuje veškerá předmětná svědectví a také listiny a texty se specifickým významem a vyznačuje se šířkou svého záběru. Jako výzkumná data lze použít cokoli, co slouží k vysvětlení zkoumané reality. Výzkumník s daty pracuje podle svého výzkumného cíle, je tedy na něm, jaká data objeví, vybere, či upraví (Plummer, 2001 in Mioviský, 2006, s. 99).

Mioviský (2006, s. 99) dělí zdroje dat na následující základní kategorie: analýza písemných dokumentů, analýza obrazových a zvukových dokumentů, analýza jiných hmotných dokumentů a vzájemná kombinace předchozích variant.

Výzkumné materiály již existují a nezávisí tak na prováděné výzkumné činnosti, zdrojové materiály tedy nevytváříme. Data jsou již dána, jen je dále shromažďujeme. Omezena je především možnost data ovlivnit, tudíž každý, kdo s daty pracuje má stejné možnosti. V porovnání s ostatními technikami kvalitativního výzkumu je tedy v tomto případě nejnižší pravděpodobnost zkreslení zdrojových materiálů výzkumníkem (Mioviský, 2006, s. 189).

Pro účely tohoto výzkumu je klíčová analýza písemných dokumentů, které v tomto případě představují informace o magisterských oborech. Jednotlivé instituce a obory byly zjišťovány prostřednictvím ReliefWeb, v databázi European web on Humanitarian action, v příloze Professionalizing the Humanitarian Sector (Walker & Hein, 2010) a v publikaci University Training and Education in Humanitarian Action (CERAH, 2010). Informace o obsahu kurikula a formy výuky vychází z oficiálních webových stránek univerzit. Pokud některý z potřebných údajů nebyl nalezen na oficiálních webových stránkách, program do analýzy nebyl zařazen.

3.3 Výzkumný soubor

Zatímco u kvantitativního výzkumu se používá metoda pravděpodobnostního výběru, jehož cílem je znáhodnění nutné pro zobecnění výsledků na základní soubor, kvalitativní výzkum používá nepravděpodobnostní metody výběru (Miovský, 2006, s. 127).

Pro účely výzkumu bude použita metoda záměrného (účelového) výběru, což je postup, při kterém záměrně vybíráme účastníky s předem určenými vlastnostmi, projevy nebo jinými kritérii (Miovský, 2006, s. 135). Aby tedy bylo možné data pro výzkum použít, musí splňovat daná kritéria.

Zvolená kritéria pro tento výzkum: magisterský studijní program je vhodný pro absolventy bakalářského programu Sociální a humanitární práce; dosažené vzdělání potřebné pro přijetí je na úrovni bakalářského programu, praxe z oboru je výhodou, ne nutností.

Nevyžaduje praktické zkušenosti z terénu, které jsou delší než šest měsíců⁴, vzhledem k hodinové dotaci praxí a osobním aktivitám studentů, stejně tak nevyžaduje pracovní zkušenost na humanitární misi.

Vybrané obory jsou svým zaměřením zařaditelné do sektorů humanitární práce a také do oblastí, které spadají pod specializace v humanitární práci, zmíněné v teoretické části práce.

Studijní program bude otevřen v roce 2017, je vyučovaný v anglickém jazyce, nebo českém jazyce. Všechny informace jsou čerpané z oficiálních stránek univerzit a jsou tedy dostupné všechny potřebné informace o studijních oborech, obsah kurikula a forma výuky. Za účelem vytvořit přehlednou tabulku jsem také zjišťovala místo výuky a cenu celého studijního programu; cena nezahrnuje pojištění, ubytování a náklady na studijní materiály.

Daný obor je svou charakteristikou zařaditelný do humanitární pomoci a obsahuje předměty či kurzy přímo spojené s humanitární prací, nebo uvádí danou profilaci do kontextu humanitární práce, ale pro účely a rozsah této práce jsou vyřazeny obory rozvojové spolupráce vyjma oborů, které se zaměřují na rozvojovou spolupráci v kontextu humanitární práce.

⁴ Vzhledem k hodinové dotaci oboru, uvedené zde: <http://www.caritas-vos.cz/cz/studium/vzdelavaci-programy/socialni-a-humanitarni-prace>. Dostupné 12. 3. 2017.

3.4 Analýza dat

Celkem bylo analyzováno devatenáct studijních programů z patnácti univerzit, které splnily stanovená kritéria. Z provedené analýzy vyplynulo osm kategorií, do kterých byly jednotlivé magisterské studijní programy zařazeny, jsou zmíněny dále v této kapitole.

Všechny informace o studijních programech byly přeloženy z anglického jazyka vyjma studijního programu na Univerzitě Palackého v Olomouci, kde byly informace v českém jazyce, ale některé dílčí předměty měly anglický název.

Je nutné podotknout, že obsah dostupných informací není konzistentní, některé univerzity se vyznačují přehlednými webovými stránkami s potřebnými informacemi, v jiných případech bylo nutné vyhledávat na stránkách prostřednictvím klíčových slov, například v případě vyhledávání informací o ceně studijního programu. Dále bylo nutné následovat odkazy na dokumenty v PDF formě, které informace poskytovaly, vždy ale byly přítomny na profilu daného oboru.

Během analýzy se začala objevovat témata, která se opakovala a dávala tak vzniknout jednotlivým kategoriím. Při analýze obsahu kurikula začal vyvstávat podle stěžejních předmětů a jejich bližšímu zkoumání, také dle směru jednotlivých fakult a nabízených doplňujících předmětů systém, dle kterého lze jednotlivé obory rozčlenit do podskupin, podle toho, jakým směrem se obory profilují. Analýza ukázala, že vzniklé kategorie zapadají do některých sektorů humanitární pomoci, jako je například bezpečnost a krizový management, také se zde objevují kategorie, které lze podle teoretické části zařadit do specializací humanitárních pracovníků, jako je například oblast sociální práce. Jednotlivé podkapitoly jsou vycházející kategorie a jednotlivé studijní programy jsou přiřazeny podle převažujícího směru profilace v kurikulu. Je nutné poznamenat, že takto zkoumané studijní obory jsou rozřazeny do kategorií, ale kategorie se mohou vzájemně doplňovat, tím, že některé aspekty z jedné kategorie se mohou objevovat u studijního programu, který je v kategorii jiné, jejíž aspekty jsou více znatelné. Forma výuky vykazuje podobnosti ve spojení praktických a teoretických znalostí u všech analyzovaných studijních programů, jinak je však každá skupinou sama o sobě.

3.4.1 Programy zaměřené na krizový management

Kingston University London

Obor: Hazards and Disaster Management

Obsah kurikula: Studijní program se skládá z pěti modulů, které musí student splnit. Jsou jimi tyto moduly, přírodní hrozby: věda a společnost, zvládání katastrof, GIS pro přírodní katastrofy a nouzové plánování, výzkumné metody a techniky a posledním modulem je výzkumný projekt, který je zároveň kvalifikační prací. Dále je možné v rámci studijního programu studovat jeden z jazyků, kde se nabízí arabština, němčina, francouzština, japonština, mandarínština, portugalština, ruština a španělština.

Forma výuky: Soustředí na vědecké znalosti přírodních katastrof a moderní strategie nouzového plánování skrze písemné zkoušky, eseje, reporty, nácvikové situace a praktická cvičení prezenční formou. Součástí je také práce v terénu po dobu jednoho semestru a také aplikace výzkumných metod při zpracovávání diplomové práce.

Oxford Brookes University – Centre for Development and Emergency Practice

Obor: Development and Emergency Practise

Obsah kurikula: Studijní program se skládá z těchto jednotlivých kurzů, rozvoj a nouzové postupy z hlediska chudoby, zranitelnosti a humanitární práce, lidská práva a vládnutí, katastrofy, krizové situace, zranitelnost a klimatické změny, uprchlivci: nucená migrace, ochrana a humanitarismus, konflikt, násilí a humanitarismus, *shelter* po katastrofě, programová činnost a partnerství, zlepšování humanitární akce: odpovídající krizím dnešního světa, práce v konfliktu, vytváření nezávislých studií a výzkumné metody.

Forma výuky: Výukové a učební techniky jsou zakotvené v teorii, případových studiích a praxi v terénu. Rozvíjí intelektuální znalosti a kultivuje akademické znalosti, zahrnující syntézu, analýzu, interpretaci, porozumění a posouzení.

Royal Roads University

Obor: Disaster and Emergency Management

Obsah kurikula: Stěžejními předměty jsou základy krizového managementu, facilitace, koordinace a rozhodování v *multistakeholder* prostředí, lidé v katastrofách, reakce na katastrofy a udržitelná obnova, plánování v krizovém managementu, interkulturní kompetence, pokročilé metody výzkumu, etno-politické konflikty, doplňující jsou

psychosociální intervence - zvládání stresu, traumatu a ztráty, krizová komunikace, krizový management zaměřující se na zdroje a enviromentalistiku, praxe v managementu konfliktu a změny, trendy v humanitární pomoci.

Forma výuky: Využívají kombinaci výzkumu, znalostí, profesních dovedností a praxe při aplikování holistického a interdisciplinárního přístupu v oblasti studia a praktických zkušeností. Prokazují otevřenost k novým myšlenkám a činům. Z tohoto přístupu vychází schopnost hodnotit důkazy, jejich zdroje a záměry. Identifikovat, vybírat a třídit relevantní informace tak, aby byli schopni vyvodit závěry, syntetizovat a ověřovat tyto informace. Identifikovat a vysvětlit etické dimenze profesionálního chování a praxe. Kriticky uvažovat o dopadech a důsledcích rozhodnutí. Vytvářet strategické plány, operační programy a související projekty pro zlepšování bezpečnosti osob. Výuka je realizována z části pomocí on-line kurzů a z části v malých studijních skupinách na půdě univerzity, vždy na začátku studia.

Tel-Aviv University International

Obor: International Program in Emergency and Disaster Management

Obsah kurikula: Hlavními tématy jsou operacionalizace, technologické postupy a logistické postupy v katastrofách, statistika, duševních poruchy v kontextu katastrof a mimořádných situací, veřejná politika v oblasti infekčních nemocí a bioterorismu, *leadership* a *team building*, výzkumné metody, management katastrof v organizacích, kurz krizové komunikace a vedení v kontextu katastrof.

Forma výuky: Zaměřuje na kombinaci teoretických a aplikovaných znalostí, které pokrývají oblasti krizového managementu, tudíž je zaměřená jen na tento sektor. Součástí programu je i povinná stáž a vypracování projektu, jako závěrečné kvalifikační práce.

University of South Florida

Obor: Global Disaster Management, Humanitarian Relief and Homeland Security

Obsah kurikula: Mezi hlavní studijní kurzy patří epidemiologie, biostatistika, principy zdravotní politiky a management, životní prostředí a ochrana zdraví, sociální vědy aplikované na zdraví. Plánovací koncepty a připravenost na katastrofu, zotavování z katastrofy, ohrožení veřejného zdraví ve velkých populacích, organizování krizové humanitární pomoci, katastrofa, rozvoj a prevence, výzvy v humanitární pomoci,

ochrana infrastruktury pro koncepty veřejného zdraví a kontinuita byznysu pro veřejné zdraví a bezpečnost.

Forma výuky: Výuka probíhá online formou, přítomnost na univerzitě je vyžadována pouze na začátku a při ukončení studia. Zaměřují se na leadership v oblasti veřejného zdraví a na propojení teoretických znalostí a praktického vzdělávání, jež je také součástí studijního programu.

3.4.2 Programy zaměřené na budování míru v kontextu humanitární pomoci

Royal Roads University

Obor: Human Security and Peacebuilding

Obsah kurikula: Hlavními předměty jsou leadership v humanitární pomoci, sociální rekonstrukce, *conflict management* a *peacebuilding* v mezinárodním kontextu. Budování míru je zde viděno jako základní koncept, který klade důraz na sociální transformaci, která integruje krátkodobé iniciativy na dlouhodobé udržitelné mírové procesy. Doplňujícími tématy jsou trendy v humanitární pomoci, krizová komunikace, leadership v humanitární pomoci a etno-politické konflikty.

Forma výuky: Využívají kombinaci výzkumu, znalostí, profesních dovedností a praxe při aplikování holistického a interdisciplinárního přístupu v oblasti studia a praktických zkušeností. Prokazují otevřenost k novým myšlenkám a činům. Z tohoto přístupu vychází schopnost hodnotit důkazy, jejich zdroje a záměry. Identifikovat, vybírat a třídit relevantní informace tak, aby byli schopni vyvodit závěry, syntetizovat a ověřovat tyto informace. Identifikovat a vysvětlit etické dimenze profesionálního chování a praxe. Kriticky uvažovat o dopadech a důsledcích rozhodnutí. Vytvářet strategické plány, operační programy a související projekty pro zlepšování bezpečnosti osob. Výuka je realizována z části pomocí on-line kurzů a z části v malých studijních skupinách na půdě univerzity, vždy na začátku studia.

3.4.3 Programy zaměřené na sociální práci

Tel-Aviv University International

Obor: Social Work, Crisis and Trauma Studies

Obsah kurikula: Studijní program se dělí na dvě roviny, první zahrnuje předměty, sociální politika v kontextu vyrovnávání se s dlouhodobým stresem, výzkumná paradigmatata a metody výzkumu, vyrovnávání se se stresovými a traumatickými

situacemi a základy krizové intervence, evaluace sociálních služeb, teorie a praxe sociálního plánování a sociálního managementu a skupinová intervence ve stresových situacích. Druhá rovina je v kontextu krizí, obsahuje tyto předměty: vliv dlouhodobého stresu a krizí na budování odolnosti a obecného blaha, domácí násilí jako následek stresových situací, jeho zjištění a intervence, teorie a praxe pokročilých komunitních intervencí v méně rozvinutých zemích, intervence v pozitivní psychologii, mezinárodní i individuální ekologické perspektivy traumat a zapojení náboženství do psychoterapie.

Forma výuky: Spojují znalosti a dovednosti ve dvou rovinách, jak identifikovat dlouhodobé potřeby příjemců a najít adekvátní pomoc v systému pomoci, druhou je management krizové komunikace, který umožňuje implementovat intervenční programy pro ohrožené skupiny. Součástí programu je také roční praktická zkušenost v organizacích, která je zaštitěna předmětem sociální plánování a sociální management. Program je zakončen výzkumnou činností a všechny kurzy probíhají prezenční formou.

Univerzita Palackého v Olomouci – Cyrilometodějská teologická fakulta

Obor: Charitativní a sociální práce – specializace: Mezinárodní humanitární a komunitní práce

Obsah kurikula: Předměty se dělí na dvě linie, které se však navzájem propojují, jednou je oblast sociální práce, která zahrnuje teorie komunitní sociální práce, kulturní a sociální antropologie, sociální práce v multikulturní a multináboženské společnosti. Katolická sociální etika pro sociální pracovníky, globální problémy a mezinárodní sociální politika, psychosociální krizová spolupráce, posouzení životní situace, teorie charitní práce, pastorece v prostředí sociální práce, duchovní motivace k sociální práci, historie sociální práce v ČR i ve světě, sociální práce a integrace přistěhovalců v Evropě a komunitní plánování.

Druhou linií je oblast humanitární práce, která obsahuje etiku humanitární pomoci, nové výzvy v humanitární pomoci, metodologii intervence budování odolnosti komunit, vybrané problémy mezinárodní migrace, koordinace humanitárních týmů, kompetence humanitárního pracovníka, mír a konflikt, *advocacy* v sociální práci,

Forma výuky: studijní program klade důraz na teoretické znalosti a praktické zkušenosti, jelikož součástí programu je i odborná praxe nejen v zahraničí. Lekce s odborníky ze zahraničí v anglickém jazyce v kombinaci s výukou v českém jazyce. Využívají multidisciplinárního přístupu k znalostem.

3.4.4 Programy s možností volby specializace

Joint Master's Programme in International Humanitarian Action (NOHA+)

Obor: Joint Master's Programme in International Humanitarian Action

Obsah kurikula: Okruhy, kterým se studenti během studia věnují jsou globální a ucelená vize humanitárního světa, která zahrnuje teoretické přístupy ke katastrofám, zranitelným situacím ke schopné reflexi jejich účinků, nové přístupy a paradigmaty v humanitární pomoci a jejich aplikace v praxi, aplikovaný výzkum a také analýzu a *assessment* komplexní humanitární situace. Dále okruh strategického managementu, který se zaměřuje na *risk assessment*, vedení humanitárních programů v ohledu na humanitární principy a hodnoty a také odpovědnost vůči aktérům a donorům. Též rozvíjí komunikační schopnosti a vedení týmu. Posledním okruhem je personální integrita a strategické vedení, ten zahrnuje porozumění všech humanitárních hodnot, principů, profesních kodexů a jejich implementaci v praxi, schopnost vypořádat se s etickými a morálními dilematy, citlivost vůči kultuře, genderu a rozdílnosti v kontextu humanitární práce.

Forma výuky: Kombinují teoretické, analytické znalosti a dovednosti s přístupem *hands-on*. První semestr probíhá na Uniwersytet Warszawski v Polsku a také na mateřské univerzitě, dle jazykových preferencí. Druhý semestr si volí student, podle specializace. Je zde na výběr právo a leadership, právní a geopolitický přístup v humanitární pomoci, nucená migrace a lidská bezpečnost, *societies in transition*, humanitární analýza a design intervence, ozbrojené konflikty a humanitární práce, ochrana v humanitární pomoci, konflikt, budování míru a náboženství. Třetí semestr se dělí na dvě části, je možný tzv. regionální trénink, který umožňuje studium ve zvolené oblasti, druhou možností je odborná praxe. Poslední semestr probíhá na mateřské univerzitě a věnuje se výzkumné činnosti.

University of Denver – Josef Korbel School of International Studies

Obor: Master's Degree with Certificate in Humanitarian Assistance In International Administration, Human Rights, International Development and International Security

Obsah kurikula: Dva povinné kurzy jsou úvod do humanitárního systému a humanitární práce v terénu. Zde student volí specializaci na administrativní činnost, mezinárodní rozvoj a mezinárodní bezpečnost, kde každá specializace má své vlastní předměty. Poté může student vybírat z následujícího výčtu kurzů. Zdraví a humanitární práce,

mezinárodní humanitární právo ve válečném konfliktu, informační management v humanitární krizi, mezinárodní ochrana v kontextu humanitární práce, evaluace a analýza, současné problémy v kontextu uprchlictví a management a *advocacy*.

Forma výuky: Poskytuje teoretický a praktický základ pro práci v humanitárním sektoru. Spojuje teoretické znalosti s praktickým vzděláváním v terénu, což je povinnou součástí studijního programu.

3.4.5 Programy zaměřené na humanitární práci v prostředí konfliktu

Royal Roads University

Obor: Conflict Analysis and Management

Obsah kurikula: Stěžejními tématy jsou porozumění konfliktu, změnám a systémům v organizačním kontextu, profesní dovednosti týkající se konfliktu, reflexivní praxe: vedení ke změně v organizačním nastavení, legální rámec a zapojení konfliktu, návrh praktického řízení konfliktu, budování kapacit a překonávání konfliktu v organizačním nastavení, řešení problémů a transformace konfliktu, doplňujícími předměty jsou interkulturní kompetence, pokročilé metody výzkumu, Etno politické konflikty, psychosociální intervence - zvládání stresu, traumatu a ztráty, krizová komunikace, krizový management zaměřující se na zdroje a enviromentalistiku, praxe v managementu konfliktu a změny a trendy v humanitární pomoci.

Forma výuky: Využívají kombinaci výzkumu, znalostí, profesních dovedností a praxe při aplikování holistického a interdisciplinárního přístupu v oblasti studia a praktických zkušeností. Prokazují otevřenost k novým myšlenkám a jednáním. Z tohoto přístupu vychází schopnost hodnotit důkazy, jejich zdroje a záměry. Identifikovat, vybírat a třídit relevantní informace tak, aby byli schopni vyvodit závěry, syntetizovat a ověřovat tyto informace. Identifikovat etické dimenze profesionálního chování a praxe. Kriticky uvažovat o dopadech a důsledcích rozhodnutí. Vytvářet strategické plány, operační programy a související projekty pro zlepšování bezpečnosti osob. Výuka je realizována z části pomocí on-line kurzů a z části v malých studijních skupinách na půdě univerzity, vždy na začátku studia.

University of Manchester – Humanitarian and Conflict Response Institute

Obor: Humanitarianism and Conflict Response

Obsah kurikula: Hlavními předměty jsou mimořádná humanitární pomoc, základy epidemiologie, případové studie: reakce na humanitární krizi, historie humanitární práce, metody výzkumu, evaluace a globální zdraví. Tyto předměty uvádějí humanitární práci do kontextu konfliktu. Dalšími tématy jsou arabské nepokoje a formování států, antropologie násilí, etika zabíjení, etika v politickém světě, analýza konfliktů, demokracie: teorie a praxe, obnova a rozvoj a globální vládnutí.

Forma výuky: Je zde využíván multidisciplinární přístup historie, medicíny, politických věd, sociálních věd a humanitární práce v kontextu konfliktu. Stěžejní částí studia je výzkumná činnost studenta a setkávání se s odborníky z oboru.

Uppsala University

Obor: Humanitarian Action and Conflict

Obsah kurikula: Dělí se na předměty vyučované v prvním a druhém semestru studia. První semestr je intenzivní příprava v předmětech úvod do humanitární práce, antropologie v humanitární práci, mezinárodní právo v humanitární pomoci, geopolitika, veřejné zdraví v humanitární pomoci a management. Druhý semestr obsahuje specializaci konflikt a peacebuilding a také závěrečnou práci, která je ekvivalentem k diplomové práci.

Forma výuky: Sestává z přednášek a seminářů, na kterých se student aktivně zapojuje. Studium zahrnuje psaní esejí pod vedením odborníka a také nezávislou studii, kterou vytváří sám student. Vede ke kritickému a aktivnímu přístupu k humanitární práci speciálně v prostředí konfliktu a *peacebuilding* aktivit.

3.4.6 Programy zaměřené na bezpečnost

Aarhus University

Obor: Human Security

Obsah kurikula: První semestr se skládá z témat management tropických systémů a lidská bezpečnost a teoretické přístupy v oblasti lidské bezpečnosti, druhý semestr obsahuje ekologii zemědělství a potravinovou bezpečnost souběžně s výzkumnými

metodami v lidské bezpečnosti a dynamikou konfliktu. Třetí semestr obsahuje praktické vzdělávání v oboru a poslední semestr je určený pro psaní závěrečné práce, která je ekvivalentem k diplomové práci.

Forma výuky: Kombinuje teoretické znalosti a praktické zkušenosti, které vytváří interdisciplinární přístup ke studiu lidské bezpečnosti, jak ze sociální, tak přírodovědné roviny. Třetí semestr je věnovaný praktické zkušenosti v terénu, která může sloužit jako podklad k diplomové práci. Výuka probíhá na univerzitě prezenční formou studia.

3.4.7 Programy zaměřené na veřejné zdraví

University of Liverpool – Liverpool School of Tropical Medicine

Obor: Humanitarian Health Programme Management

Obsah kurikula: Do hlavního bloku vyučovaných předmětů jsou zařazeny výzkumné metody v mezinárodním zdraví, politická ekonomie, organizace a management, management lidských zdrojů, dále je možné zvolit mezi bloky a mezi předměty. První obsahuje systematický přehled v politice a praxi nebo globální klimatické změny a zdraví, v dalším bloku lze volit mezi podporou zdraví a vývojem programů na podporu kontroly nemocí. Další blok, který se nazývá management uprchlíků a vysídlených osob obsahuje předměty zdraví v humanitární pomoci, či média, politika a advocacy v humanitární pomoci a také environmentalistika a logistika v kontextu humanitárních operací. Dále souběžně s výukou student pracuje na své vědecké činnosti.

Forma výuky: Kombinuje teoretické znalosti a zaměření především na výzkumnou činnost, která je vedena nezávisle a do hloubky tématu v oblasti humanitárních intervencí v praxi, tak aby bylo možné je rozvíjet do budoucna pomocí reflektivního přístupu. Dále klade důraz na znalosti v oblasti informačních technologií a také databází a statistik. Program se vyučuje pomocí studijních skupin a také praxe v terénu, kde je realizován i výzkum, který je výstupem celého studia.

University of Liverpool – Liverpool School of Tropical Medicine

Obor: Humanitarian Studies

Obsah kurikula: Hlavní předměty jsou výzkumné metody v humanitární pomoci, politická ekonomie v humanitární pomoci, komplexní humanitární krize – vliv na zdraví a well-being, poté je možné volit mezi bloky a mezi předměty. První obsahuje

systematický přehled v politice a praxi nebo globální klimatické změny a zdraví, v následujícím bloku lze volit mezi podporou zdraví a vývojem programů na podporu kontroly nemocí. Další vyučovaný blok, který se nazývá management uprchlíků a vysídlených osob obsahuje předměty zdraví v humanitární pomoci, či média, politika a *advocacy* v humanitární pomoci a také životní prostředí a logistika v kontextu humanitárních operací. Dále souběžně s výukou student pracuje na své vědecké činnosti.

Forma výuky: Kombinuje teoretické znalosti a zaměření především na výzkumnou činnost, která je vedena nezávisle a do hloubky tématu v oblasti humanitárních intervencí v praxi, tak aby bylo možné je rozvíjet do budoucna pomocí reflektivního přístupu. Dále klade důraz na znalosti v oblasti informačních technologií a také databází a statistik. Program se vyučuje pomocí studijních skupin a také praxe v terénu, kde je realizován i výzkum, který je výstupem celého studia.

3.4.8 Programy zaměřené na humanitární práci v kontextu rozvojové spolupráce

King's College London

Obor: Disasters Adaptation and Development

Obsah kurikula: Povinné kurzy, které student musí splnit, jsou katastrofy a rozvoj a praktický sociální výzkum. Předepsané kurzy, které jsou volitelné pro tento obor, si student vybírá sám a to vždy dva kurzy, aby splnil minimální hranici. Výběr zahrnuje krizovou komunikaci, *disaster risk reduction*, krizový management. také komunity, zranitelnost a rizika katastrof s prekvizitou povinného kurzu katastrofy a rozvoj, vodní zdroje a politiku vodního hospodářství, GIS v životním prostředí, kritická geografie terorismu, voda, bezpečnost a životní prostředí, klimatické změny a jejich vliv na kulturu, klimatické změny: věda a historie a praktická a teoretická evaluace udržitelného rozvoje.

Forma výuky: Probíhá kombinací vytváření esejí, reportů, ústní prezentace, laboratorní práce a výjimečně zkouškou. Dále je povinnost pro splnění podmínek studijního oboru účastnit se tří měsíčního projektu k diplomové práci. Také absolvovat dvou týdenní stáž v humanitární či rozvojové organizaci i organizaci státního charakteru.

The London School of Economics and Political Science

Obor: International Development and Humanitarian Emergencies

Obsah kurikula: Hlavní předměty jsou management v humanitární práci, klíčové problémy v rozvojových studiích a projektové poradenství v humanitární práci. Dále je na výběr z těchto předmětů, které si musí student zvolit, aby splnil nároky studijního programu. Může vybírat z těchto předmětů, antropologie rozvoje, chudoba, analytický přístup: populace a rozvoj, životní prostředí v rozvojové intervenci, globální řízení v oblasti životního prostředí, rozvoj afrického kontinentu, komplexní krize, politická ekonomie rozvoje, globální občanská společnost, rozvojové hledisko Číny, lidská bezpečnost, vztahy s veřejností, mezinárodní rozvoj a genderové násilí, informační a komunikační technologie a socioekonomický rozvoj, analýza makroekonomického rozvoje, analýza mikroekonomického rozvoje, analýza vládnoucí politiky, gender a militarizace, ženy, mír a bezpečnost, globalizace, konflikt a posttotalitarismus, krizový management a rozvoj, efektivní filantropie – etika a evidence, konflikt a *peacebuilding*, rozvoj venkova a sociální studie a v neposlední řadě výzkumné metody, design výzkumu a závěrečná práce v oblasti humanitární krize a rozvojových studií.

Forma výuky: Hodnotnou částí vzdělávání je humanitární konzultantský projekt, kde studenti pracují v malých skupinách na konkrétním probíhajícím problému pro humanitární, nebo rozvojové organizace. Studijní program zahrnuje také systém přednášek a cvičení, které doplňují teoretické a praktické poznatky studentů.

The George Washington University - The Elliott School of International Affairs

Obor: International Development Studies - Concentration on Humanitarian Assistance

Obsah kurikula: Hlavními studijními kurzy jsou antropologie blízkého východu, krizový management, informační technologie v krizovém managementu, řízení rizik a zranitelnost pro nebezpečí a terorismus, mezinárodní *disaster* management, management veřejného zdraví, management připravenosti a reakce na terorismus, snižování nebezpečí při katastrofě s fází obnovy. Dále je možné vybírat z předmětů, které obsahují využití GIS při krizovém řízení, obchodování s lidmi, péče o děti při komplexní katastrofě a násilí tender a humanitární práce. Blok speciální témata v bezpečnosti obsahuje kurzy: nestátní aktéři pomoci, stabilizace a *peacebuilding*, mezinárodní *peacebuilding* a reakce na terorismus, mezi kterými si student samostatně volí dva. V bloku profesionální dovednosti, který obsahuje globální kontext sexuálního

otroctví a obchodu s lidmi, technologie při přípravě reakce na krizi a veřejné zdraví v komplexní krizi, zde student povinně volí jeden

Forma výuky: Klade důraz na analytickou a technickou expertizu a také na kontextuální porozumění a etickou praxi. Management je přítomný ve všech nabízených kurzech, stejně jako porozumění návaznosti rozvojové a humanitární práce, ekonomických teorií a výzkumných schopností. Teoretické znalosti se rozvíjí v kombinaci s praktickou zkušeností, jež je součástí studijního programu.

3.5 Výsledky analýzy

Podle stanovených kritérií výzkumu bylo zhodnoceno sto dvacet dva studijních oborů, ale jen devatenáct z nich splnilo daná kritéria a bylo následně analyzováno. Z analýzy vyplynulo osm kategorií, do kterých byly jednotlivé magisterské studijní programy zařazeny. Jsou jimi programy zaměřené na krizový management, na budování míru v kontextu humanitární práce, zaměřené na sociální práci, programy s možností volby specializace, humanitární práci v prostředí konfliktu, na bezpečnost, veřejné zdraví a na humanitární práci v kontextu rozvojové spolupráce. Kategorie, které obsahují nejvíce studijních oborů, jsou kategorie nazvané: programy zaměřené na krizový management, poté programy zaměřené na humanitární práci v prostředí konfliktu a programy zaměřené na humanitární práci v kontextu rozvojové spolupráce.

Přítomnost krizového managementu a prostředí konfliktu může být přisuzována situaci v současném světě, kdy se počet krizí a konfliktu zvyšuje a nabízené obory mohou být reakcí na poptávku po kvalifikovaných odbornících.

V rozvojové spolupráci a humanitární práci můžeme identifikovat vzájemně se doplňující cíle a strategie a podpořit koncept, že humanitární pomoc může být základem pro obnovu, rozvoj a vytváření udržitelných zdrojů obnovy. Místo časového, nebo lineárního pohledu, který se jeví jako přechod od jednoho druhu pomoci k druhému, lze tento přechod vnímat jako pokračující interakci mezi humanitární a rozvojovou pomocí (Hinds, 2015, s. 3).

Geografické umístění studijních programů je převážně v Evropě a Spojených Státech Amerických. Toto zjištění může poukazovat na fakt, že v zemích, označovaných jako rozvojové, je možnost studia humanitární práce minimální. Při vzniklé katastrofě je tedy

málo pravděpodobné, že zde naleznou kvalifikované odborníky na vedoucí pozice a tyto pozice jsou obsazovány expaty z jiných zemí.

Jednou z kategorií, která vyplynula z analýzy je skupina studijních oborů, jehož specializaci si student volí sám v průběhu studia. V programu Joint Master's Degree on Humanitarian Action je forma výuky i zaměření ojedinělé svého druhu. Student může využít možnosti volit si specializovat ve druhém semestru například na *Societies in Transition*, a tento směr také spojit s praktickým vzděláváním například v regionu blízkého východu. Možnost této specializace a kombinace může být odpovědí na arabské jaro a přechod k demokratickému zřízení některých blízkovýchodních států. Program tak reaguje na aktuální potřeby daného prostředí.

Všechny studijní obory obsahují předměty, či kurzy zahrnující management daného sektoru, to může být oporou pro tvrzení v teoretické části práce v podkapitole o vzdělávání v humanitární pomoci, kde Walker (2010) ve svém výzkumu zjistil, že pracovníci, kteří disponují magisterským titulem, jsou častěji na vedoucích pozicích a vedou pracovní týmy, je tudíž nezbytný.

Významným tématem, který se prolíná některými obory, je otázka genderové rovnosti a vnímání rozdílnosti genderu v kontextu krizí. Core Competencies Framework odkazuje na porozumění práv genderové povahy ve svém prvním bloku kompetencí humanitárních pracovníků, který je zmíněn v teoretické části práce a také studijní program Joint Master's Programme in International Humanitarian Action zařadil tyto otázky do svého kurikula. Dle OCHA (2016b, s. 38) je 1 z 5 žen v uprchlických táborech obětí sexuálního násilí, nebo fyzického násilí. Kapacita, znalosti a dopad, kterými lokální skupiny žen jsou málokdy rozpoznány a podporovány právě v důsledku strukturální nerovnosti. World Humanitarian Summit se tímto tématem také zabýval, konkrétně rovnoprávností žen a mužů a zplnomocňováním žen.

Dostupné studijní programy v Izraeli se zaměřují na oblasti vlivu dlouhodobého stresu na populaci, krizovou komunikaci, na důsledky konfliktů a také systém sociální politiky. Mohou tak reagovat na potřeby daného prostředí, vzhledem k dlouhodobému izraelsko-palestinskému konfliktu, který místní populaci ovlivňuje již po generace.

3.5.1 Tabulka č. 1 - Nabízené magisterské studijní obory.

Univerzita	Obor	Místo	Délka	Cena ⁵
Aarhus University	Human Security	Dánsko	2 roky	Bez poplatků
Joint Master's Programme in International Humanitarian Action (NOHA+)	Joint Master's Programme in International Humanitarian Action	Dle vybrané mateřské univerzity	2 roky	12 000 € (144 000 Kč)
King's College London	Disasters Adaptation and Development	Velká Británie	1 rok	£9 450 (292 950 Kč)
Kingston University London	Hazards and Disaster Management	Velká Británie	1 rok	£6 400 (198 400)
Oxford Brookes University - Centre for Development and Emergency Practice	Development and Emergency Practice	Velká Británie	1 roky	£8 850 (274 350 Kč)
Royal Roads University – School of Peace and Conflict Management	Human Security and Peacebuilding	Kanada	2 roky	\$30 040 (751 000 Kč)
Royal Roads University – School of Peace and Conflict Management	Disaster and Emergency Management	Kanada	2 roky	\$30 040 (751 000 Kč)
Royal Roads University – School of Peace and Conflict Management	Conflict Analysis and Management	Kanada	2 roky	\$30 040 (751 000 Kč)
Tel-Aviv University International	International Program in Emergency and Disaster Management	Izrael	2 roky	\$18 500 (462 500 Kč)
Tel-Aviv University International	Social Work, Crisis and Trauma Studies	Izrael	2 roky	\$18 500 (462 500 Kč)

⁵ Zde je uvedena cena v původní měně a v závorce je uvedena cena v českých korunách dle ČNB (kurz ze dne 17. 3. 2017).

The George Washington University - The Elliott School of International Affairs	International Development Studies - Concentration on Humanitarian Assistance	USA	2 roky	\$ 44 500 (1 112 500 Kč)
The London School of Economics and Political Science	International Development and Humanitarian Emergencies	Velká Británie	1 rok	£9 250 (286 750 Kč)
University of Denver – Josef Korbel School of International Studies	Master's Degree with Certificate in Humanitarian Assistance	USA	2 roky	\$ 35 510 (745 710 Kč)
University of Liverpool – Liverpool School of Tropical Medicine	Humanitarian Studies	Velká Británie	1 rok	£8 500 (263 500 Kč)
University of Liverpool – Liverpool School of Tropical Medicine	Humanitarian Studies	Velká Británie	1 rok	£8 500 (263 500 Kč)
University of Manchester – Humanitarian and Conflict Response Institute	Humanitarianism and Conflict Response	Velká Británie	1 roky	£9 000 (279 000 Kč)
University of South Florida	Disaster Management, Humanitarian Relief and Homeland Security	USA	2 roky	\$ 25 000 (625 000 Kč)
Univerzita Palackého v Olomouci – Cyrilometodějská teologická fakulta	Charitativní a sociální práce – specializace: Mezinárodní humanitární a komunitní práce	Česká Republika	2 roky	Bez poplatků
Uppsala University	Humanitarian Action and Conflict	Švédsko	1 rok	Bez poplatků

Tabulka byla vytvořena za účelem přehledné orientace v nabízených oborech. Obsahuje základní informace o místě studia, jeho délce a také ceně jednotlivých programů. Bližší informace o nabízených oborech jsou k dispozici v předchozí kapitole.

3.6 Diskuze

Výzkumná otázka zněla: Jaké jsou aktuální nabídky studia magisterských programů pro studenty bakalářského programu Sociální a Humanitární práce na mezinárodní úrovni se zaměřením na obsah kurikula a formu výuky. Podle stanovených kritérií výzkumu bylo zhodnoceno sto dvacet dva studijních oborů, ale jen devatenáct z nich splnilo daná kritéria a bylo následně analyzováno. Z analýzy vyplynulo osm kategorií, do kterých byly jednotlivé magisterské studijní programy zařazeny.

Zjištěním pro mne bylo, že jednotlivé obory se neprofilují více specificky, například dle Sphere Project, jako je oblast WASH nebo Shelter, ale stále se podle dostupných informací z analýzy zaměřují více obecně na jednotlivé sektory, nebo směry humanitární práce.

Spatřuji zde nedostatek v oblasti, která spojuje velkou nabídku studijních oborů a nekonzistentnosti dostupných informací, tudíž je zde možnost, že analýza nepokryla všechny dostupné studijní obory. Během výzkumu jsem se setkala také se situací, kdy nabízený obor zapadal do kritérií, ale chyběla mu přímá spojitost s humanitární prací, chyběly mu jednotlivé kurzy, které by předměty uváděli do prostředí humanitární práce, tyto magisterské studijní obory jsem do analýzy nezařadila.

Zjištění, které pro mne bylo překvapující je, že některé studijní programy uvedené v publikacích a databázích, které jmenuji v podkapitole technika sběru dat, již neexistují, nebo se dále nevyučují, některé z nich se také spojily do jednoho oboru s roztržitou specializací.

Velkým překvapením pro mě osobně byly vysoké nároky jednotlivých oborů na léta praxe potřebné pro splnění vstupních požadavků pro přijetí do studijního programu, nejčastěji se jednalo o jeden až tři léta praxe v daném oboru, setkala jsem se však také s požadavkem na pět let pracovní zkušenosti v oboru pro splnění požadavků přijetí do magisterského oboru. Také cena jednotlivých studijních oborů není zanedbatelná, nejdražší jsou programy vyučované ve Spojených Státech Amerických.

Výsledek analýzy mne dovedl k otázce, jak spolu souvisí nabídka studijních oborů a současné trendy v humanitární práci, některé z nich jsem zmínila v předchozí kapitole. Zda je mezi těmito oblastmi nějaká korelace může být cílem dalšího výzkumu, zda nějaká souvislost existuje a jaké mají propojení. Další oblastí, kterou lze hlouběji

zkoumat stejnou technikou výzkumu jsou studijní obory, které se zaměřují čistě na rozvojovou spolupráci.

Závěr

Teoretická část práce se zabývala vysvětlením některých pojmů z oblasti humanitární práce a vzdělávání v humanitární práci. Konkrétně tedy vysvětlením humanitární práce samotné, způsobu její poskytování a také významnými příručkami a dokumenty, které ovlivňují její podobu. Další částí je profesionalizace humanitární pomoci, kdo je to humanitární pracovník, jeho kompetence a vzdělávání v humanitární pomoci, především pak magisterský stupeň vzdělání. Dále také agentury, organizace a platformy, které se ve vzdělávání angažují. V následující výzkumné části byla popsána metodologie s výběrem techniky kvalitativní obsahové analýzy ke zjištění nabídky studijních oborů. Byla stanovena výzkumná otázka, popsána použitá metoda výzkumu a také technika sběru dat. Výzkumný soubor definoval stanovená kritéria pro analýzu. Největší část zabírala samotná analýza dat. Stanovenou výzkumnou otázku se podařilo naplnit, jelikož bylo zjištěno, jaké magisterské obory jsou nabízeny pro studenty Sociální a humanitární práce.

Stanovenými kritérii výzkumu prošlo a bylo zhodnoceno sto dvacet dva studijních oborů, však jen devatenáct z nich splnilo daná kritéria a bylo následně analyzováno. Z analýzy vyplynulo osm kategorií, do kterých byly jednotlivé magisterské studijní programy zařazeny. Jsou jimi programy zaměřené na krizový management, na budování míru v kontextu humanitární práce, zaměřené na sociální práci, programy s možností volby specializace, humanitární práci v prostředí konfliktu, na bezpečnost, veřejné zdraví a na humanitární práci v kontextu rozvojové spolupráce. Kategorie, které obsahují nejvíce studijních oborů, jsou kategorie pojmenované jako programy zaměřené na krizový management, poté programy zaměřené na humanitární práci v prostředí konfliktu a programy zaměřené na humanitární práci v kontextu rozvojové spolupráce.

Obecně lze poznamenat, že nabídka magisterských studijních programů je vysoká, jednou z překážek ke studiu by mohla být cena studijních programů a také nároky na pracovní zkušenosti. Výsledky této práce mohou využít absolventi oboru Sociální a humanitární práce jako vodítko v rozhodování, kam své budoucí studium směřovat.

Seznam zkratek

AGCAS – Association of Graduates Careers Advisory Services

CCCM – Camp Coordination and Camp Management

CHS – Core Humanitarian Standard

ECHO – European Commission's Humanitarian Aid and Civil Protection Department

HC – Humanitarian Coordinator

IASC – The Inter-Agency Standing Committee

IFRC – International Federation of Red Cross and Red Crescent

IHL – International Humanitarian Law

OCHA – Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

OSN – Organizace spojených národů

RC – Resident Coordinator

UN – United Nations

Slovník použitých pojmů

Advocacy – obhajoba

Assessment – posouzení

Cluster Lead Agencies – ústřední vedoucí organizace

Conflict management – management konfliktu

Contingency – návaznost

Disaster – katastrofa, neštěstí

Emergency Aid – systém humanitární pomoci

Emergency Relief – krizová pomoc

Hands-on – zahrnující aktivní participaci

Humanitarian Aid – humanitární pomoc

Humanitarian Assistance – humanitární asistence

Multi Stakeholder – mnoho zúčastněných subjektů

Networking – síťování

Peacebuilding – budování míru

Preparedness – připravenost reagovat

Recovery – fáze obnovy

Response – reakce na krizi

Response Plan – plán pomoci

Risk Assessment – posouzení rizik

Shelter – přístřeší

Societies in Transition – společnosti v přechodu

Well-being – blahobyt

Seznam literatury

AGCAS. (2016). *International aid/development worker job profile*. [online] Dostupné 16. 2. 2017 z: <https://www.prospects.ac.uk/job-profiles/international-aid-development-worker>.

Agenda for Humanity. (2016). *Agenda for Humanity*. [online] Dostupné 14. 2. 2017 z: <http://www.agendaforhumanity.org/>.

Bernath, T., Reis, C. (2016). *Becoming an International Humanitarian Aid Worker*. Oxford: Butterworth-Heinemann. ISBN: 9780128043141.

CBHA. (2012). *Core Humanitarian Principles Framework*. [online] Dostupné 16. 2. 2017 z: http://www.isprm.org/wp-content/uploads/2012/10/Assessment-of-Humanitarian-Competencies-Using-the-CBHA-Core-Humanitarian-Competencies-Framework_Educational-Workshop_AOCPRM-2016_20-Feb-2016.pdf.

CHS Alliance, Groupe URD, The Sphere Project. (2014). *Core Humanitarian Standard on Quality and Accountability*. [online] Dostupné 16. 2. 2017 z: <https://corehumanitarianstandard.org/files/files/Core%20Humanitarian%20Standard%20-%20English.pdf>. ISBN: 9782839915649.

DisasterReady. (2017). *Keys to Developing your Humanitarian Career*. [online] Dostupné 17. 3. 2017 z: https://www.disasterready.org/blog/four-keys-developing-your-humanitarian-career#.WNTmTzs1_IU.

Disman, M. (2009). *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Univerzita Karlova v Praze, Praha: Nakladatelství Karolinum. ISBN 9788024601397.

ELRHA. (Nedatováno). *About – ELRHA*. [online] Dostupné 17. 2. 2017 z: <http://www.elrha.org/about/>.

EUHAP. (2017a). *About – EUPHRA*. [online] Dostupné 26. 2. 2017 z: <http://euhap.eu/euprha/about/>.

EUHAP. (2017b). *About – EUHAP*. [online] Dostupné 26. 2. 2017 z: <http://euhap.eu/euhap/about-euhap/>.

Federal Ministry for European and International Affairs - Department for Development Cooperation and Cooperation with Eastern Europe and Austrian Development Agency. (2009). *International Humanitarian Aid: Policy Document*. [online]. Dostupné 11. 02.

2017

z:

http://www.entwicklung.at/fileadmin/user_upload/Fotos/Themen/HuHi/Englisch/PD_International_humanitarian_aid_03.pdf.

HDX. (2017). *Frequently Asked Questions*. [online] Dostupné 18. 2. 2017 z: <https://data.humdata.org/faq>

Hinds, R. (2015). *Relationship between Humanitarian and Development Aid (GSDRC Helpdesk Research Report 1185)*. [online] Dostupné 13. 3. 2017 z: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HDQ1185.pdf>.

HPN (2010). International Humanitarian Studies Association. [online] Dostupné 26. 2. 2017 z: <http://odihpn.org/blog/international-humanitarian-studies-association-ihsa/>.

IASC Working Group. (2015). *Reference Model for Cluster Coordination*. [online] Dostupné 14. 2. 2017 z: <http://who.int/health-cluster/about/cluster-system/cluster-coordination-reference-module-2015.pdf>.

Lattimer, C. a Swithern, S. (2016). *Global Humanitarian Assistance Report 2016*. [online] Dostupné 11. 2. 2017 z: <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2016/07/GHA-report-2016-full-report.pdf>.

Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 8024713624.

Musa, S.A., Hamid, A. (2008). *Psychological problems among aid workers operating in Darfur*. Social Behaviour and Personality an International Journal. 2008, roč. 2008, č. 36(3), s. 407–416. [online] Dostupné 18. 2. 2017 z: <https://www.sbp-journal.com/index.php/sbp/article/view/1708/1698>.

NOHA. (2017). NOHA Story. [online] Dostupné 20. 2. 2017 z: <http://www.nohanet.org/noha-story>.

OCHA. (2011). *Glossary of Terms: Pauses During Conflict*. [online] Dostupné 11. 2. 2017 z: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/AccessMechanisms.pdf>.

OCHA. (2016a). *Who we are*. [online] Dostupné 14. 2. 2017 z: <http://www.unocha.org/about-us/who-we-are>.

OCHA. (2016b). *World Humanitarian Data and Trends 2016*. [online] Dostupné 14. 2. 2017 z: <http://www.unocha.org/datatrends2016/WHDT2016.pdf>

- OXFAM. (2005). *Food aid or hidden dumping?*. [online] Dostupné 18. 2. 2017 z: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp71_food_aid.pdf.
- PHAP. Nedatováno. *Mission and Strategy*. [online] Dostupné 17. 3. 2017 z: <https://phap.org/about-phap/mission-and-strategy>.
- PHAP. (2015). *Learning Series on Trends and Challenges in Humanitarian Action: Humanitarian Innovation*. [online] Dostupné 15. 2. 2017 z: <https://phap.org/civicrm/event/info?id=299>.
- PHAP. (2017). *Humanitarian Law and Policy Pathway*. [online] Dostupné 17. 3. 2017 z: <https://phap.org/learning-pathways/humanitarian-law-and-policy>.
- Princová, K. (2009). Místo sociální práce v mezinárodní pomoci a spolupráci. Sociální práce/Sociální práca. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2009, roč. 2009, č. 4, s. 63–70. ISSN: 12136204.
- Princová, K. (2012). Úvod do zahraniční pomoci s důrazem na etiku jejího poskytování. Olomouc: Caritas – Vyšší odborná škola sociální Olomouc. ISBN: 9788087623046.
- Riddell, Roger C, (2007). *Does Foreign Aid Really Work?* New York, United States: Oxford University Press. ISBN 9780199544462.
- Říkovský, J. (2012). *Profil humanitárního pracovníka pohledem českých humanitárních organizací* (diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita.
- Schön, D. (1983). *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. New York: Basic Books. ISBN 0465068782.
- Scott, N. (2012). *OCHA on Message: The Cluster Approach*. [online] Dostupné 13. 2. 2017 z: https://docs.unocha.org/sites/dms/documents/120320_oom-clusterapproach_eng.pdf.
- Scott, R. (2014). *Imagining More Effective Aid – A Donor Perspective*. [online] Dostupné 18. 2. 2017 z: https://www.oecd.org/dac/Imagining%20More%20Effective%20Humanitarian%20Aid_October%202014.pdf.
- Target Jobs. (2016). *Aid Worker/Humanitarian Worker: Job Description*. [online]. Dostupné 15. 2. 2017 z: <https://targetjobs.co.uk/careers-advice/job-descriptions/277133-aid-workerhumanitarian-worker-job-description>.

The Sphere Project. (2011). *Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response*. Geneva: Sphere Project. ISBN 9781908176004.

The Sphere Project. (2016). *The Sphere Handbook*. [online] Dostupné 12. 2. 2017 z: <http://www.sphereproject.org/handbook/>.

The Sphere Project. (2017). *Making the Sphere Handbook 2018 edition – Overview*. [online] Dostupné 15. 2. 2017 z: <http://www.sphereproject.org/download/5899f71ae36eb>.

USAID. (2015). *Who we are*. [online] Dostupné 18. 2. 2017 z: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp71_food_aid.pdf.

US Legal. (2016). *Aid Worker Law & Legal Definition*[online] Dostupné 19. 2. 2017 z: <http://definitions.uslegal.com/a/aid-worker/>.

Walker, P., Russ, C. (2010) *Professionalising the Humanitarian Sector: A Scoping Study*. [online] Dostupné 17. 2. 2017 z: <http://euhap.eu/upload/2014/06/professionalising-the-humanitarian-sector.pdf>.

Walker, P. (2011). „*Are Masters degrees’ valid qualifications for humanitarian workers?*“. [on-line]. [posl. akt. 10.11.2011]. Dostupné 18. 2. 2017 z: <http://www.alnap.org/blog/22>.

World Humanitarian Summit. (2016). *Summit*. [online] Dostupné 13. 2. 2017 z: <https://www.worldhumanitariansummit.org/>.